

meddelad i Trelleborg

KÄRANDE

Gustaf Thern, Barsebäcksgatan 64, 216 20 MALMÖ

Ombud: bolagsjuristen Leif Alsheimer, Börsarp 1, 233 92 SVEDALA

SVARANDE

Jan Wijkström, Fädriften 13, 239 40 FALSTERBO

Ombud: advokaten Lars Laurin, Hjälmaregatan 3, 211 18 MALMÖ

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas

2. Gustaf Thern skall ersätta Jan Wijkström för rättegångskostnader med åttiotvå tusentrehundra femtio (82 350) kr, varav 81 850 kr utgör ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från 1995-10-19 tills betalning sker

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Exp. tid
Box 103	Stortorget 1	0410-612 00	0410-612 59	09.00-12.00
231 22 TRELLEBORG				13.00-14.00

REDOGÖRELSE FÖR SAKEN SAMT YRKANDEN M M

Thernwood Aktiebolag (Thernwood) ägdes av Gustaf Therns son Bertil Thern med familj. Bolaget köpte och sålde trävaror och var stor kund hos sitt systerbolag Hässleholms Exportsåg Aktiebolag (HESAB), som sågade och förädlade trävaror. Thernwood drevs från Höllviken där det hade sitt kontor. Bertil Thern ägde tidigare tillsammans med Krister Norén den fastighet - med inventarier - i Hässleholm där HESAB bedrev sin verksamhet. I december 1987 sålde Bertil Thern och Krister Norén, vilken den senare företräddes av advokaten Jan Åke Engvall, fastigheten till ett handelsbolag, ägt av Bertil Thern och Krister Norén, och inventarierna till Thernwood, som företräddes av advokaten Jan Wijkström. Genom förklaring enligt 2 kap 3 § jordabalken, vilken den 13 januari 1988 antecknades i fastighetsboken, blev inventarierna, som bestod av maskiner till sågverksrörelsen, lös egendom. Thernwood överlät den 9 september 1988 maskinerna till HESAB. Den 3 maj 1989 överlät HESAB maskinerna tillbaka till Thernwood, som enligt avtal den 16 samma månad överlät dem till Gustaf Thern. Denne leasade ut maskinerna till HESAB enligt leasingavtal den 28 april 1989. Den 24 september 1991 försattes HESAB i konkurs och konkursförvaltaren avvisade Gustaf Therns anspråk på separationsrätt avseende maskinerna. Konkursförvaltaren hänvisade därvid till att leasingavtalet inte lett till sakrättsligt skydd, eftersom maskinerna aldrig varit ur HESABs besittning. Maskinerna såldes av konkursförvaltaren för 1 500 000 kr.

Gustaf Thern har yrkat att tingsrätten förpliktar Jan Wijkström att till honom utge skadestånd med 1 500 000 kr jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning - den 17 februari 1994 - tills betalning sker.

Jan Wijkström har bestritt käromålet. Han har vitsordat yrkat kapitalbelopp och yrkad ränta från 30:e dagen efter det att han delgavs stämning.

Gustaf Thern har anfört: HESAB hade våren 1989 ekonomiska problem och han var beredd att hjälpa bolaget med likvida medel. Bolagets revisor föreslog att han skulle förvärva maskinerna och därefter leasa ut dem till HESAB. Därigenom skulle Gustaf Thern, som måste ta upp banklån för förvärvet, säkerställas. Revisorn uppmanade dock Gustaf Thern att kontakta affärsjurist för granskning av förslaget. Gustaf Thern kontaktade Jan Wijkström, som i cirka 20 år biträtt Gustaf Thern och bolagen i juridiska frågor. Någon dag före den 18 april 1989 sammanträffade de och Gustaf Thern redogjorde för transaktionerna och bad Jan Wijkström att kontrollera om de gick att genomföra eller om man skulle göra på något annat sätt för att säkerställa Gustaf Therns sakrättsliga skydd beträffande maskinerna. Jan Wijkström förklarade att de föreslagna transaktionerna skulle ge Gustaf Thern sakrättsligt skydd beträffande maskinerna. I anledning av Jan Wijkströms besked kontaktade Gustaf Thern PK-banken för att ansöka om lån. Jan Wijkström skulle upprätta de handlingar som transaktionerna krävde och sade till Gustaf Thern att fakturor skulle ställas ut under mellantiden eftersom HESAB behövde pengar omgående. Sedan banklånet beviljats, betalades pengarna ut successivt med början den 8 maj 1989. I mitten av samma månad fick Gustaf Thern handlingar - avtalet varigenom Gustaf Thern köpte maskinerna av Thernwood och leasingavtalet - som Jan Wijkström hade upprättat och de undertecknades därefter. Om Gustaf Thern insett att han genom transaktionerna inte erhöll sakrättsligt skydd hade han inte genomfört dem. Detta var Jan Wijkström medveten om. - Genom att inte tillse att Gustaf Thern erhöll sakrättsligt skydd för sin rätt till maskinerna förfor Jan Wijkström vårdslöst i utförandet av sitt uppdrag för Gustaf Thern. Även om Jan Wijkström inte hade uppdrag att säkerställa Gustaf Therns sakrättsliga skydd utan endast uppdrag att formalisera transaktionerna hade Jan Wijkström skyldighet att informera Gustaf Thern om att transaktionerna inte gav honom sakrättsligt skydd. Jan Wijkström brast i denna skyldighet. Om Jan Wijkström skulle anses ha haft Thernwoods uppdrag i affären ålåg det honom även i det fallet att upplysa Gustaf Thern om att han inte fick sakrättsligt skydd genom transaktionerna eftersom Gustaf Thern i sådant fall inte biträdades av något ombud.

Jan Wijkström har anfört: Handlingarna i affärerna 1987 beträffande maskinerna och fastigheten upprättades av Jan Åke Engvall men Jan Wijkström kände till dem eftersom han var ombud för Thernwood. Under tiden därefter och till maj 1989 hade Jan Wijkström inte något uppdrag som hade samband med maskinerna. I maj 1989 fick han genom Gustaf Thern uppdrag från Thernwood att i skriftliga kontrakt formalisera förslag av bolagets revisor. Revisorn hade kläckt idén med leasingavtal och funderat över vilka skattemässiga och redovisningsmässiga konsekvenser det kunde få. Revisorn hade i april 1989 rått Gustaf Thern att kontakta jurist. Det fanns jurist på revisorns kontor men denne ville inte åtaga sig uppdraget. Den 16 maj 1989 besökte Gustaf Thern Jan Wijkströms kontor och hade då med sig en förtryckt blankett "allmänna villkor" för leasingavtal och faktura den 3 maj 1989 från Thernwood till Gustaf Thern avseende maskinerna. Gustaf Thern bad Jan Wijkström upprätta dels ett köpeavtal varigenom Gustaf Thern köpte maskinerna från Thernwood och dels ett leasingavtal varigenom Gustaf Thern hyrde ut maskinerna till HESAB. Medan Gustaf Thern väntade dikterade Jan Wijkström avtalen. Köpeavtalet daterades den 16 maj 1989 medan leasingavtalet ej daterades av Jan Wijkström. Anledningen till detta var att Jan Wijkström hade fått veta att den transaktionen skulle ske per den 28 april 1989. Jan Wijkström kände inte till att Thernwood 1988 sålt maskinerna till HESAB och att detta bolag sålt dem tillbaka till Thernwood. När Gustaf Thern kom till honom visste Jan Wijkström således att maskinerna sålts till Thernwood 1987, att de var lös egendom och att de enligt faktura sålts till Gustaf Thern den 3 maj 1989 samt att de då liksom 1987 fanns i HESABs besittning. - Jan Wijkström bestrider att han i något hänseende förfarit vårdslöst. Om han anses ha handlat vårdslöst gör han gällande att han handlat på uppdrag av Thernwood och inte på uppdrag av Gustaf Thern. Uppdraget har varit begränsat till att upprätta köpeavtal och leasingavtal och har inte avsett att tillse att Gustaf Thern fick sakrättsligt skydd. Om tingsrätten skulle anse att han haft det uppdrag som Gustaf Thern påstår, gör Jan Wijkström gällande att han mot bakgrund av sin begränsade kunskap om transaktioner mellan Therns och bolagen inte hade kunnat inse att det fanns några

sakrättsliga problem. Under alla förhållanden var det den 16 maj 1989 för sent att tillskapa något sakrättsligt skydd eftersom transaktionerna då redan hade genomförts.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

DOMSKÄL

Gustaf Thern och Jan Wijkström har hörts under sanningsförsäkran och vittnesförhör har på Gustaf Therns begäran hållits med Bertil Thern. Vidare har skriftlig bevisning åberopats.

Gustaf Thern och Jan Wijkström har berättat i enlighet med vad de anfört ovan samt tillagt.

Gustaf Thern: Han sade till Jan Wijkström att ett oeftergivligt krav var att han skulle ha säkerhet i maskinerna om något gick fel. Två eller tre gånger besökte han Jan Wijkström i anledning av transaktionerna. Han frågade också Jan Wijkström om denne, som hade kontakter med Handelsbanken, kunde hjälpa till att ordna lån där. Den 5 maj 1989 fick Gustaf Thern besked från PK-banken att lånet hade beviljats och att han kunde disponera lånesumman den 8 samma månad. PK-banken krävde skriftliga handlingar på transaktionerna och Jan Wijkström sade när Gustaf Thern ringde honom att fakturor skulle ställas ut. Fakturorna har skrivits ut av personal hos Thernwood på order av Bertil Thern. Gustaf Thern frågade särskilt om han hade säkerhet i maskinerna vilket Jan Wijkström besvarade jakande.

Jan Wijkström: Han har avvecklat sin advokatrörelse och hans arkiv sträcker sig bakåt till 1982. Sedan dess har han fram till 1991 biträtt Thernwood i flera tvister och HESAB i en tvist. Under ett par år före 1986 var Jan Wijkströms kontakter med Thern-sfären färre för att därefter öka. Han har också haft uppdrag som offentlig försvarare för Gustaf och Bertil Thern samt företrätt Bertil Thern i en tvist. Jan Wijkström såg ingen skillnad på HESAB, Thernwood och Bertil och Gustaf Thern utan betraktade dem som en en-

het. I slutet av april 1989 ringde Gustaf Thern honom och sade att han med revisorn diskuterat att Gustaf Thern skulle köpa Thernwoods inventarier och att han skulle leasa ut dem till HESAB. Jan Wijkström uppgav spontant att han inte kunde se några hinder mot transaktionerna förutsatt att det inte fanns några skattemässiga hinder. Jan Wijkström var bortrest första veckan i maj. Efter återkomsten ringde Gustaf Thern och sade att han behövde handlingar eftersom revisorn ville ha "mer kött på benen" på grund av att det rörde sig om transaktioner mellan bolag och bolaget närstående. De avtalade tid för möte på Jan Wijkströms kontor den 16 maj 1989 kl 9.00, en tid som Jan Wijkström själv fört in i sin kalender. Förutom fakturan från Thernwood till Gustaf Thern och blanketten med "allmänna bestämmelser" för leasingavtal hade Gustaf Thern med sig ett antal uppgifter, vilka kom att inflyta i avtalen. Dessa uppgifter, som lämnades muntligen, hade inte tidigare diskuterats. Enligt Jan Wijkströms uppfattning var köpet redan genomfört. Han visste på grund av sin medverkan i affärerna 1987 var egendomen funnits och vem som ägt den och hade därför inte anledning att ifrågasätta fakturan. I Jan Wijkströms akt finns ingen faktura avseende arvudet för hans arbete med avtalen utan det har sannolikt tagits upp på en samlingsfaktura till Thernwood.

Bertil Thern har uppgivit: I början av 1989 hade HESAB ekonomiska problem och behövde tillskott av likvida medel. Tillsammans med Gustaf Thern och bolagets revisor diskuterade han olika lösningar. Revisorn föreslog att Gustaf Thern skulle köpa maskinerna och leasa ut dem till HESAB och förklarade att detta var skattemässigt korrekt. Storleken på affären krävde skydd för Gustaf Thern eftersom det var han som skulle komma att stå risken. Gustaf Thern uppmanades därför att uppsöka Jan Wijkström. Denne hade sedan 1982, då Thernwood startades, varit bolagets juridiska ombud. Bertil Thern hade ensam eller tillsammans med Gustaf Thern haft kontakterna med Jan Wijkström. Gustaf Thern hade aldrig befogenhet att själv diskutera bolagets affärer med Jan Wijkström och han hade aldrig någon funktion i bolaget; han ägde inga aktier i det och hade inte någon styrelsepost. Bertil Thern har dock utnyttjat honom som rådgivare. I mitten av april 1989 besökte Gustaf Thern Jan Wijkström. Han

hade med sig underlag till affären, vilket han fått av Bertil Thern. Jan Wijkström gav vid detta tillfälle klartecken till affären. Jan Wijkström hade varit med när Thernwood 1988 sålde maskinerna till HESAB. Han har varit med vid alla affärer som rör fastigheten och inventarierna. Faktureringen den 3 maj 1989 initierades av Jan Wijkström. Någon gång den 20 eller den 21 april 1989 hade Bertil Thern varit i kontakt med Jan Wijkström i ett annat ärende och då frågat honom om det var klart med affären med maskinerna och om Gustaf Thern fått säkerhet. I det underlag till affären som Gustaf Thern fick med sig till Jan Wijkström fanns förutom fakturorna den 3 maj 1989 bl a besked från SE-banken att maskinerna inte ingick i den egendom som utgjorde säkerhet för bankens företagsinteckning. Detta återspeglas i köpeavtalet p 2, vari sägs "Den överlåtna egendom som Säljaren garanterar är Säljarens egendom och icke belastad av panträtter eller sakrätter överlåtes i befintligt skick". Efter det att Jan Wijkström upprättat köpeavtalet och leasingkontraktet kom Bertil Thern på att det inte fanns något skriftligt avtal mellan HESAB och Thernwood på överlåtelsen av maskinerna. Han ringde därför till Jan Wijkström och frågade vad han skulle göra. Jan Wijkström talade om hur kontraktet mellan HESAB och Thernwood skulle skrivas och Bertil Thern lät därefter skriva ut ett avtal. Affären mellan Thernwood och HESAB 1988 dokumenterades endast genom faktura. Han minns inte varför det endast upprättades faktura och inte heller varför affären 1989 skulle ske via Thernwood.

Tingsrättens bedömning

Gustaf Thern har påstått att Jan Wijkström erhållit uppdrag att se till att Gustaf Thern blev sakrättsligt skyddad vid transaktionerna med maskinerna. Jan Wijkström har bestritt att uppdraget haft det innehåll som Gustaf Thern påstår och gjort gällande att hans uppdrag bestod i att formalisera redan träffade avtal. Mot Jan Wijkströms bestridande kan Gustaf Thern inte anses ha styrkt sitt påstående utan uppdraget får anses ha haft av Jan Wijkström angivet innehåll. Även om uppdraget sålunda haft det av Jan Wijkström angivna innehållet, kan det dock enligt tingsrättens mening -

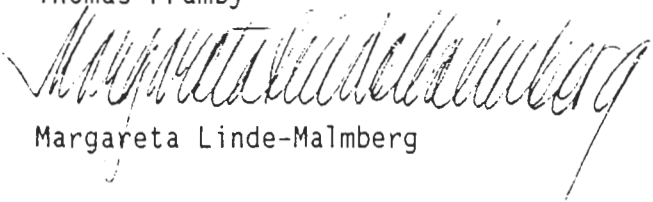
särskilt mot bakgrund av Jan Wijkströms tidigare uppdrag för Thern-sfären - hävdas att han, om han hade uppmärksammat att Gustaf Thern ej skulle erhålla sakrättsligt skydd, borde ha upplyst denne härom.

Det är emellertid inte visat att Jan Wijkström känt till överlåtelsen 1988 av maskinerna från Thernwood till HESAB eller HESABs överlåtelse enligt faktura den 3 maj 1989 tillbaka till Thernwood. Mot bakgrund av den begränsade kunskap som Jan Wijkström sålunda haft om transaktioner rörande maskinerna kan det inte anses ha förelegat skyldighet eller ens anledning för honom att efterforska om någon annan än Thernwood ägt maskinerna under den jämförelsevis korta tid som förflutit mellan överlåtelsen till Thernwood 1987 och Thernwoods överlåtelse av dem i maj 1989. Det kan därför inte läggas Jan Wijkström till last som försummelse att han inte uppmärksammade Gustaf Thern på att denne inte skulle komma att få sakrättsligt skydd mot HESABs borgenärer. Käromålet kan därför inte bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR se bilaga (DV 401)

Överklagande senast 1995-11-09 ställs till Hovrätten över Skåne och Blekinge.

Thomas Främby

Margareta Linde-Malmberg

Åke Lindbohm